

**УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ
ВИКЛАДАЧІВ І ДОСЛІДНИКІВ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ**

**УКРАЇНСЬКИЙ ЩОРІЧНИК
З ЄВРОПЕЙСЬКИХ
ІНТЕГРАЦІЙНИХ СТУДІЙ**

Випуск VI

КИЇВ 2021

УКРАЇНЬКА АСОЦІАЦІЯ ВИКЛАДАЧІВ І ДОСЛІДНИКІВ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОРІЧНИК
З ЄВРОПЕЙСЬКИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ СТУДІЙ

Випуск VI

Київ

2021

Український Щорічник з Європейських Інтеграційних Студій. Вип. VI.– Київ, APREI, 2021. – 165 с.

The Ukrainian Yearlybook of European Integration Studies. Issue VI. – Kyiv, APREI, 2021. – 165 p.

У даному Випуску Щорічника з Європейських Інтеграційних Студій представлені публікації науковців з різних університетів України. В своїх напрацюваннях автори висвітлювали результати своїх досліджень з євроінтеграційної тематики, намагались комплексно осмислити соціально-економічні аспекти розвитку Європейського Союзу, відносини ЄС – Східне Партнерство, а також досліджували різні аспекти європейського виміру реформування вищої освіти в Україні та країнах ЄС.

This issue of the Yearlybook of European Integration Studies contains publications of scholars from different universities of Ukraine. In the articles the authors highlighted the results of their research on European integration, the socio-economic aspects of the development of the European Union, the EU-Eastern Partnership relations, as well as various aspects of the European dimension of higher education reform in Ukraine and EU countries.

Редакційний комітет не несе відповідальності за погляди, висловлені авторами матеріалів. За повного або часткового використання матеріалів збірника посилання на видання обов'язкове. Матеріали надруковані методом прямого відтворення тексту, наданого авторами, які несуть відповідальність за його достовірність, зміст і стилістику, за правильне цитування літературних джерел та посилання на них.

The Editing Committee is not responsible for the views expressed by the authors. In case of full or partial use of the materials of the Yearlybook, the reference to the publication is obligatory. The articles were published by the method of direct reproduction of the text provided by the authors, who are responsible for its authenticity, content and style, as well as for the correct quotation of the literature sources and references to them.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

ISSN 2708-0205 (online)

© Українська Асоціація Викладачів і
Дослідників Європейської Інтеграції, 2021

ЗМІСТ

Герасимчук Таміла

ЦІННІСНИЙ ВИМІР ПРОЦЕСУ КОМУНІКАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ
..... 4

Горюнова Катерина, Стойка Андрій, Борисова Інга

**ПРАКТИКА ВИЗНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙ ЗАКЛАДАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ** 23

Дугинец Ганна, Збань Микола

ЗОВНІШНЬОТОРГІВЕЛЬНІ ВІДНОСИН ЄС ТА США В ХХІ СТ 38

Калитчак Роман, Барна Б.

ВІДНОСИНИ НОРВЕГІЇ І ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ СКРІЗЬ ПРИЗМУ ПОЛІТОЛОГІЇ
.....48

Кирилюк Олександр

**СУВЕРЕНІЗМ ТА ЄВРОСКЕПТИЦИЗМ В ОПТИЦІ КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ
УНІВЕРСАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ МОВИ**.....58

Кундеус Оксана

ГІБРИДНА ВІЙНА РФ ЯК ПРОТИДІЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОМУ ВИБОРУ УКРАЇНИ.....79

Малиновська Наталія

**ПОЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ СПІВПРАЦІ ТУРЕЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ТА ДЕРЖАВ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЧЕРЕЗ ДІЯЛЬНІСТЬ МУСУЛЬМАНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ**
.....89

Саркісян Лариса, Кравець Катерина

**ТОРГОВЕЛЬНА ПОЛІТИКА ТА ПЕРЕХІД ДО ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ
ДЛЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА УКРАЇНИ** 101

Сікорська Ірина

**REFORMTION OF HIGHER EDUCATION IN ITALY: ANALYSIS THROUGH PRISM OF
EUROPEAN EDUCATION POLICIES AND NATIONAL INITIATIVES** 113

Сірінюк-Долгарьова Катерина, Любченко Юлія

**ДОСВІД ВИКЛАДАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ МЕДІАСТУДІЙ У КУРСІ ERASMUS+
МОДУЛЮ ЖАНА МОННЕ «EU-INDY»** 125

Скляр Ірина, Костель Микола, Мельник Олена

**СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ:
ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**.....133

Стойка Андрій, Никифоренко Наталія

**ПРОЦЕСИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТНІХ ПРОСТОРІВ У КОНТЕКСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ
ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ** 144

Тупахіна Олена, Маклюк Ольга

**ДРУГА СВІТОВА ВІЙНА У РЕЦЕПЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТІВ: ДОСВІД
РЕАЛІЗАЦІЇ МОДУЛЮ ЖАНА МОННЕ «ПОЛІТИКА ПАМ'ЯТІ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ
ДОСВІД ДЛЯ ПРИМИРЕННЯ В УКРАЇНІ»** 155

Стойка Андрій

*доцент наук державного управління, професор
завідувач кафедри туризму
Донецького державного університету управління*

Никифоренко Наталія

*кандидат історичних наук, доцент
в.о. завідувача кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Донецького державного університету управління*

**ПРОЦЕСИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТНІХ ПРОСТОРІВ У КОНТЕКСТІ
ВПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ЯКОСТІ ВИЩОЇ
ОСВІТИ В УКРАЇНІ**

**PROCESSES OF MODERNIZATION OF EDUCATIONAL SPACES IN THE
CONTEXT OF IMPLEMENTATION OF EUROPEAN QUALITY
STANDARDS HIGHER EDUCATION IN UKRAINE**

***Анотація.** У статті піднімається проблема модернізації освітніх просторів в українських ЗВО на засадах зручності, креативності, технологічності, енергоефективності, інклюзивності, відкритості, в контексті розбудови внутрішніх систем забезпечення якості вищої освіти у відповідності до європейських стандартів. Акцент зроблено на перевагах організації діяльності ЗВО за принципом відкритих освітніх просторів – спеціально облаштованих безпечних й комфортних публічних місць на території ЗВО, наповнених різноманітним функціоналом (для навчання, відпочинку, занять спортом, громадської активності тощо), що відповідають потребам різних учасників освітнього процесу, є доступними для них (незалежно від віку, статі, стану здоров'я, добробуту тощо), й які формують нові соціальні зв'язки, створюють відчуття приналежності до університетської спільноти, забезпечують синергетичний ефект в освітній діяльності. Продемонстровано на прикладі опитування потенційних відвідувачів «Відкритого освітнього простору для студентів та громади», який має бути створений у 2022 році у м. Маріуполь завдяки реалізації проекту EduSpace в рамках Програми «Підтримка ЄС переміщеним вищим навчальним закладам на Сході України», що «польові дослідження» дозволяють розробляти концепції публічних просторів у безпосередній відповідності до потреб їх користувачів, а також забезпечують*

партисипативність розбудови таких просторів і студентоцентрований характер їхньої діяльності.

Ключові слова: модернізація освітнього простору, відкритий освітній простір, публічний простір, європейські стандарти якості вищої освіти, опитування, заклад вищої освіти.

Summary. The article raises the issue of modernization of educational spaces of Ukrainian higher education institutions on the basis of convenience, creativity, technology, energy efficiency, inclusiveness and openness in the context of building internal quality assurance systems for higher education in accordance with European standards. Emphasis is placed on the advantages of organizing the activities of higher education institutions on the principle of open educational spaces - specially equipped safe and comfortable public places in higher education institutions, filled with various functionalities (for study, recreation, sports, social activities, etc.) that meet the needs of different participants of educational process and are available to them (regardless of age, gender, health, well-being, etc.), which form new social ties, create a sense of belonging to the university community, provide a synergistic effect in educational activities. A survey of potential visitors to the "Open educational space for students and the community", which would be created in 2022 in Mariupol as a part of the EduSpace project, within the program "EU support to displaced higher education institutions in eastern Ukraine" have demonstrated, that "field research" allows to develop concepts of public spaces in direct accordance with the needs of their users, as well as provide a participatory process of development of such spaces and student-oriented nature of their activities.

Keywords: modernization of educational space, open educational space, public space, European quality standards of higher education, survey, institution of higher education.

Постановка проблеми. Чинні «Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG)» визначають створення безпечного, безбар'єрного, комфортного освітнього середовища як важливий напрямок розбудови внутрішніх систем забезпечення якості освіти у ЗВО [1, с.14]. За наявного різноманіття тлумачень поняття «освітнє середовище», в його структурі обов'язково виокремлюється просторово-предметний компонент (поряд з особистісним, аксіологічно-смісловим, інформаційно-змістовим, організаційно-діяльнісним) [2, с.72]. Для його позначення використовують спеціальний термін – «освітній простір» (в його вузькому розумінні). Освітній простір може виступати об'єктом цілеспрямованого управлінського й педагогічного впливу, формуватися різними шляхами – через ергодизайн, конструювання, розгортання, самоорганізацію, проектування [3, с.45].

У межах реформи «нової української школи» реалізуються такі принципи «нового освітнього простору» як зручність, креативність, технологічність, енергоефективність, інклюзивність [4]. Ці принципи, безперечно, мають поширюватись і на вітчизняну систему вищої освіти. Як засвідчує європейський

досвід, крім названих принципів для закладів вищої освіти також вкрай важливою є організація діяльності за принципом відкритих освітніх просторів («co-learning space»). До речі, значення слова «кампус», яким нині називають університетські містечка, комплекси університетських будівель – аудиторії та науково-дослідні інститути, гуртожитки й бібліотеки, спортивні зали й кафетерії, сходять до латинських коренів поняття «поле», «відкритий простір» [5].

Відкритим освітнім просторам властиві типові характеристики «публічних просторів» («public space»). Йдеться про феномен створення активними індивідами спільної реальності у публічних просторах, про здатність таких просторів «породжувати цілісність» – інтегрувати в фізичному та соціальному плані учасників анонімної взаємодії, які представляють різні соціальні групи, соціокультурні середовища; про власне відкритість – «коли все є для будь-кого видимим і гласним», і реальність проявляється саме через публічність; про формування спільних правил взаємодії у публічному просторі й визначення позицій та ролей учасників взаємодії [6, с.67; 7, с.32-33]. Отже, відкриті освітні простори – це спеціально облаштовані безпечні й комфортні місця на території ЗВО, наповнені різноманітним функціоналом (для навчання, відпочинку, занять спортом, громадської активності тощо), що відповідають потребам різних учасників освітнього процесу, є доступними для них (незалежно від віку, статі, стану здоров'я, добробуту тощо), й які формують нові соціальні зв'язки, створюють відчуття приналежності до університетської спільноти, забезпечують синергетичний ефект в освітній діяльності.

На тлі процесів демократизації й зростання рівня молодіжного активізму в Україні, набуття досвіду академічної мобільності до європейських ЗВО дедалі більшою кількістю студентів, нині можна говорити про значний запит на створення публічних просторів у вітчизняних закладах вищої освіти, про так званий «коворкінг-бум». Тим не менше, модернізація освітніх просторів в українських ЗВО здійснюється поки що вельми повільно й має локальний характер – здебільшого на рівні реалізації окремих соціальних проєктів, студентських ініціатив.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику реформування освітньої сфери України та її інтеграції в європейський освітній простір активно досліджують Н. Авшенюк, В. Андрущенко, І. Бабин, Л. Березівська, Я. Болюбаш, О. Бочарова, А. Вербицька, Л. Гриневич, В. Грубінко, В. Журавський, В. Кремень, О. Кобрій, О. Локшина, О. Ляшенко, В. Луговий, В. Майборода, В. Огнев'юк, О. Пометун, Л. Пуховська, О. Савченко, А. Сбруєва, С. Сисоєва, М. Степко, О. Сухомлинська, Л. Федулова, В. Шинкарук та інші. Безпосередньо питання модернізації освітніх просторів перебувають у центрі уваги таких учених як Н. Бастун, С. Бондирева, О. Веряєв, С. Гершунський, В. Гинецінський, О. Леонова, Н. Рибка, А. Самодрин, В. Слободчиков, Т. Ткач, І. Фрумін, І. Шалаєв, І. Шендрик, Т. Чернецька, Г. Щевельова та ін.

Вивченням чинників організації й ефективного функціонування публічних просторів у містах і територіальних громадах України займаються вітчизняні фахівці з соціології, права, економіки, психології, публічного

управління – М. Білинська, В. Бодров, П. Бубніс, Т. Бура, В. Волков, 3.
Герасимчук, Ю. Голік, В. Гошовська, М. Грищенко, О. Жулкевська, Д.
Заєць, В. Колтун, В. Корженко, О. Коротич, О. Котуков, В. Мамонова, К.
Мезенцев, Т. Нішик, М. Пальчук, Т. Пахомова, М. Провотар, Я. Радиш, І.
Розпутенко, Л. Руденко, О. Сєврук, В. Скуратівський, Ю. Сурмін, О.
Сушинський, І. Тищенко та ін. У своїх вони розвідках спираються на
теоретичний і практичний доробок таких зарубіжних дослідників як М. Auge, М.
Davis, В. Engel, N. Fraser, J. Habermas, J. Jacobs, M. Kohn, H. Lefebvre, S.
Low, N. Smith, L. Neil, K. Lynch, D. Mitchell.

Слід відзначити появу у 2020 році, завдяки підтримці Фонду ім. Гайнріха Бьоля, практичного посібника «Як досліджувати публічні простори в Україні: напрями і методи» [8], адресованого міським органам влади та комунальним підприємствам, організаціям громадянського суспільства та громадським активістам. Цей посібник надає прості та зручні у використанні інструкції щодо вивчення публічних просторів.

Метою даної статті є презентація результатів онлайн-опитування потенційних відвідувачів «Відкритого освітнього простору для студентів та громади», який має бути створений у 2022 році у м. Маріуполь завдяки реалізації Проєкту EduSpace Консорціумом у складі Донецького державного університету управління, Донецького державного університету внутрішніх справ, Університету Генуї (Італія) та виконавчого комітету Маріупольської міської ради, за фінансової підтримки Європейського Союзу (Програма «Підтримка ЄС переміщеним вищим навчальним закладам на Сході України»), ГО «Фонд розвитку Маріуполя» та «Зеленого центру Метінвест».

Виклад основного матеріалу. Опитування проводилось у березні-квітні 2020 року за допомогою Google-форми через сайти закладів освіти м. Маріуполь Донецької області. Перед проходженням опитування респонденти мали змогу переглянути презентацію Проєкту EduSpace [9]. Завдання опитування серед іншого полягали у з'ясуванні: рівня затребуваності функціоналу EduSpace; бачення потенційними відвідувачами оптимального режиму роботи EduSpace; ставлення респондентів до облаштування EduSpace відповідно до вимог «універсального дизайну»; до використання енергозберігаючих технологій під час експлуатації будівлі; до запровадження в діяльності EduSpace концепції Zero Waste офісу; запиту потенційних відвідувачів на послуги Smart-бібліотеки.

Вибіркова сукупність склала 528 респондентів. З них – 222 чоловіки (42%) та 306 жінок (58%). Вік респондентів 15+. Майже $\frac{3}{4}$ опитаних – це молодь віком 18-25 років. Серед респондентів – 263 (50%) представники Донецького державного університету управління (ДонДУУ), 230 (43,5%) представників Донецького державного університету внутрішніх справ (ДонДУВС), 22 (4%) слухачі Університету третього віку (УТВ) ДонДУУ, 13 (2,5%) осіб з інших навчальних закладів м. Маріуполь, у тому числі – учні 9-11-х класів загальноосвітніх шкіл. Студенти, що взяли участь в опитуванні, навчаються за 13-ма спеціальностями, серед яких найбільш представленою виявилась спеціальність «Право» – 202 особи (38,2%). Щодо освітніх ступенів і курсів

навчання, то до вибірки потрапили головним чином студенти бакалаврату – 475 осіб (90%), серед яких найбільше – першокурсників – 214 осіб (41% від загального числа опитаних), а також 16 студентів магістратури (3%), 10 учнів ЗОШ (2%), 5 слухачів Університету третього віку (1%), 1 випускник (0,1%), двоє викладачів (0,3%). 19 респондентів (3,6%) курс навчання не зазначили.

Опитування показало, що ознайомившись з презентацією Проекту, переважна більшість респондентів (96%) визнали запропонований функціонал EduSpace достатнім, надавши відповіді на закрите табличне запитання «Яким передбаченим функціоналом EduSpace Ви плануєте користуватися в якості отримувача послуг й як часто?» й не сформулювавши пропозицій у відкритому запитанні щодо розширення функціоналу EduSpace. Підтвердженням тому можна вважати й залишені коментарі у відкритому запитанні на кшталт: «з усім згодні», «пропозицій немає», «всього достатньо, що є в плані», «пропозицій немає, оскільки все задовольняє, я вважаю, що для Університету – це найкращі функції, які можуть бути запропоновані».

Безпосередньо пропозиції щодо розширення функціоналу та облаштування локацій висловили 22 опитаних особи (4%) й вони стосувалися:

- додаткових можливостей для занять спортом: «спортзал», «бігова доріжка», «йога», «місце для занять боротьбою»; «хотів би займатись у тренажерному залі на регулярній основі, сподіваюсь, що моя мрія здійсниться»;

- облаштування місць для харчування: «кафе», «їдальня», передбачити «можливість пити каву». Один з респондентів навіть окреслив проект запровадження в EduSpace благодійної їдальні: «Перебуваючи у просторі EduSpace, відвідувачі мають можливість куштувати бажані страви, а з отриманих грошей – виділятиметься відсоток на благодійницьку діяльність: наприклад, на забезпечення корму чи ліків для безпритульних тварин у притулку. Для цього необхідні – приміщення для їдальні, кухарі, кухонне обладнання...»;

- облаштування зон відпочинку: «зробити залу, де студенти зможуть проводити свій вільний час та спілкуватися, обладнати залу хоча б частиною корисних технологій»;

- облаштування місць для занять за інтересами: «запровадження невеликих гуртків за інтересами для студентів, де вони могли б збиратися, займатися улюбленими справами й організовувати дозвілля. Провести опитування серед студентів для обрання тих гуртків, які є найбільш необхідними. Для початку роботи цього сектору необхідні зали та, можливо, коуч за напрямком гуртка». «Розвивати студентські гуртки, щоб студенти могли знаходити спільні інтереси та спілкуватися...»;

- технічного оснащення EduSpace: «вважаю, що можна було б додати кілька музичних інструментів, як для декору, так і для тренінгів, конференцій, студентських вечорів, вони не були б зайвими». «Хотілося б, щоб простір був оснащений сучасними технічними засобами, на кшталт великих сенсорних екранів, які б здійснювали функцію електронної бібліотеки»;

- створення атмосфери комфорту: «Можливість навчатись разом, пити каву, розвиватись». «Тиша та спокій у праці»;

- заходів, які мають проводитись на базі EduSpace: *«Уроки англійської та інформатики, двічі на тиждень». «Різноманітні зібрання щодо вирішення актуальних проблем, конкурси тощо». «Заходи, присвячені «розумінню фізіології людини, проблемам зі здоров'ям»;*

- відкриття *«Смарт-музею історії Маріуполя і переміщених вишів».*

- діяльності *«Студентського наукового товариства».*

За результатами опитування, з запропонованого функціоналу EduSpace найзатребуванішими виявились: Smart-бібліотека, тренажерна зала та тренінгові кімнати. Так, Smart-бібліотекою планують користуватися 93,7% респондентів (35,6% – на регулярній основі, 58,1% – в міру необхідності); тренажерною залюю – 91,3% (54,2% – на регулярній основі, 37,1% – в міру необхідності); тренінговими кімнатами – 91,1% (25,9% – на регулярній основі; 65,2% – в міру необхідності).

Опитування засвідчило високий запит на заняття спортом у близько половини студентській аудиторії. Серед сервісів EduSpace, якими респонденти планують користуватися регулярно, перші місця посіли тренажерна зала (54,2%) та фітнес-зала (45%). Запит на регулярність у даному випадку можна розглядати як підтвердження серйозної мотивації щодо занять спортом.

Зауважимо, що найбільшу зацікавленість у регулярному користуванні тренажерною залюю виявили респонденти з числа представників Університету третього віку – 63,6% (що є вельми неочікуваним), на другому місці – студенти ДонДУВС (58,7%), для яких належна фізична підготовка є професійною необхідністю. Щодо найбільшої зацікавленості у користуванні на регулярній основі фітнес-залюю, то тут дані групи респондентів помінялись місцями – 52,6% студентів ДонДУВС та 45,5% слухачів Університету третього віку. Загальний рейтинг затребуваності функціоналу EduSpace на регулярній основі виглядає наступним чином:

1. тренажерна зала – 54,2%;
2. фітнес-зала – 45,5%;
3. Smart-бібліотека – 35,6%;
4. Центр лідерства та професійного розвитку – 35,0%;
5. студентський клуб – 33,1%;
6. тренінгові кімнати – 25,9%;
7. Університет третього віку – 23,3%;
8. Центр екологічної освіти – 20,3%;
9. конференц-зала – 17,2%.

Щодо режиму роботи EduSpace, то більшість опитаних (64%) проголосували за його роботу без вихідних. 17% респондентів вважає, що простір має бути доступним з 10:00 до 20:00 щоденно, а 47% респондентів погоджуються з тим, що у вихідні дні (суботу та неділю) термін роботи має бути скороченим – з 9:00 до 17:00. 31% опитаних вважають за необхідне передбачити вихідний у понеділок, при роботі простору з 10:00 до 20:00 в усі інші дні тижня. 23 респонденти (5%) сформулювали власні пропозиції щодо EduSpace, серед яких: *«працювати з 10:00 ранку до 20:00, вихідні – субота та неділя»* (7

відповідей), «у будь-який час» (4 відповіді), «у другій половині дня» (4 відповіді), «від 2-х до 5-ти робочих днів на тиждень» (4 відповіді), зміст ще 4-х відповідей лишився незрозумілим. Отже, на думку більшості опитаних, оптимальним режимом функціонування EduSpace має стати щоденна робота з 10:00 до 20:00, а по вихідних (субота, неділя) – з 9:00 до 17:00.

Принципами діяльності громадських «вільних просторів» / «хабів» є діяльність на засадах соціальної відповідальності, солідарності та самоорганізації. Отже, організація діяльності таких просторів передбачає високий рівень волонтерської залученості. Більшість опитаних – 59% виявили готовність працювати в EduSpace на волонтерських засадах, 41% зазначили, що волонтерами бути не готові. Потенційні волонтери вказували також локації EduSpace, на яких вони можуть бути корисними (при цьому, респонденти могли обирати всі можливі відповіді). За мірою привабливості для волонтерів локації EduSpace розташувались наступним чином

1. тренажерна зала – 31,1%;
2. Студентський клуб (студентське самоврядування) – 29,2%;
3. фітнес-зал – 23%;
4. тренінги – 20,3%
5. Smart-бібліотека 16,2%;
6. Центр лідерства і професійного розвитку – це 13,9%;
7. бізнес- інкубатор – 11,1 %;
8. Університет третього віку – 8,7%;
9. Центр екологічної освіти – 7,6%;
10. бібліотека – 4,4%.

Більшість потенційних волонтерів готові приділяти роботі в EduSpace від 2-3-х годин на тиждень – 111 осіб (21% від загального числа опитаних) до 6-8-ми годин (1 день на тиждень) – 100 осіб (19%). 2 дні на тиждень можуть волонтерити 69 респондентів (13%), більше двох днів на тиждень – 33 респондента (6,3%). Один респондент (чоловічої статі) зазначив, що в EduSpace хоче працювати «7/7 днів на тиждень».

Стосовно облаштування EduSpace відповідно до вимог «універсального дизайну» – максимальної доступності простору для людей з особливими освітніми потребами, за превалюючими відповідями респондентів (які могли обирати кілька варіантів відповідей), можна визначити такі, найбільш значущі елементи доступності в EduSpace, як:

1. ліфт – 61%;
2. лавки в зонах очікування – 60,8%;
3. вільний доступ до мережі Інтернет на високій швидкості – 60,2%;
4. туалетні кабінки, обладнані для осіб з обмеженими фізичними можливостями – 56,3%;
5. пандуси – 50,9%;
6. широкі, розсувні двері – 47,5%;
7. неслизька підлога – 47%;

8. наявність меблів, фурнітури та обладнання, що підтримують широкий спектр навчання та навчальних методик – 39%.

Інші елементи «універсального дизайну» (регульоване освітлення, місце зберігання дитячих візочків, парковка для велосипедів, контрастні кольори стін та підлоги в приміщенні, використання екологічних та гіпоалергенних будівельних матеріалів, навігація простору за допомогою піктограм, мобільні перегородки для зонування простору тощо) вважають актуальними 1/3 опитаних осіб.

90% опитаних схвально поставились до ідеї запровадження в діяльності EduSpace концепції Zero Waste офісу, що передбачає комплекс заходів з мінімізації відходів та сміття. При цьому окремі респонденти надали свої коментарі, на кшталт: «Так, за умовою, якщо посуд буде дезінфікуватися», «перехід на посуд з екологічно чистих матеріалів». 0,5% утруднились з відповіддю. 9,5% не підтримали цю ідею, пояснивши в коментарях свою незгоду таким чином: «не підтримую через поганий зір», через «відсутність навичок користування», «не зовсім згодні з електронним документообігом». Слід зазначити, що серед респондентів, які не підтримують дану концепцію, майже вдвічі переважають особи чоловічої статі – 12,6%, порівняно з 6,5% незгодних опитаних жінок. Простежуються також певні відмінності у відповідях респондентів залежно від навчального закладу. Найбільшими прихильниками концепції Zero Waste виявилися слухачі Університету третього віку (95,5%).

Високий рівень підтримки респондентів (93,2 %) отримала ідея використання енергозберігаючих технологій під час експлуатації будівлі EduSpace (сонячні батареї, енергоефективні будівельні матеріали, енергозберігаючі лампи на фотоелементах, фотоелементи на водяних кранах, регулювання опалення в кожному окремому приміщенні тощо). Щоправда в коментарях дехто з респондентів позначив, що «треба це питання вирішувати, коли є достатньо грошей». 1 респондент вказав, що не розуміє про що йдеться. 6,8% респондентів на запитання «Чи вважаєте Ви необхідним використання енергозберігаючих технологій під час експлуатації будівлі?» дали заперечну відповідь.

Smart-бібліотекою респонденти планують користуватися, головним чином, з традиційною метою – підготовка до навчальних занять (65,7%), доступ до електронних бібліотек та архівів (49,2%), виконання творчих проєктів (39%). При цьому, для 65% опитаних є важливою можливістю підключатися в бібліотеці до Wi-Fi для роботи з власними мобільними пристроями.

До групи дещо менш затребуваних (за які проголосували від третини до чверті респондентів), але доволі актуальних послуг Smart-бібліотеки, пов'язаних в навчальним процесом, можна віднести: можливість доступу до нормативно-правових документів в електронному вигляді (37,3%), копіювання, тиражування документів (32%), отримання віртуальних довідок та консультацій (30,7%).

Серед послуг розширеного функціоналу Smart-бібліотеки, пов'язаних з саморозвитком, розвагами, розв'язанням побутових проблем, важливою для респондентів є можливість грати в настільні ігри (29%), здійснювати віртуальні

туристичні екскурсії (25,6%), доступ до сервісів е-адміністрування (25,45%). Щодо розширеного функціоналу Smart-бібліотеки, пов'язаних з серйозним дозвіллям і розвагами, який міг би найбільше привабити широке коло потенційних відвідувачів, то, респонденти, маючи змогу обирати до 5-ти варіантів відповідей, вказали наступне:

- проведення кінопоказів (68,3%);
- English Speaking Club (51,4%);
- проведення фотовиставок (41,4%);
- проведення презентацій книжок (33,2%);
- Eco Club (28,5%);
- прослуховування аудіо-книг (27%);
- проведення тематичних просвітницьких кампаній (23,6%).

З розширеного функціоналу Smart-бібліотеки, пов'язаного з неформальним навчанням, на думку респондентів, серед відвідувачів популярністю користуватиметься навчання: онлайн-перекладу з іноземних мов (57,9%), користуванню сервісами е-адміністрування (35,2%), медіаграмотності (33,8%), основам онлайн-спілкування (32,2%).

Близько половини респондентів вважають себе добре підготовленими для користування такими сервісами Smart-бібліотеки, як пошук інформації за адресними, тематичними і фактографічними запитам (50,0%), користування електронним каталогом (47,0%). Для вдосконалення своїх навичок щодо даних сервісів відповідно 40,0% та 43,3% опитаних зазначили, що «потребують разової консультації», а 10,0% та 9,7% – що «потребують спеціального навчання».

Для користування англomовними ресурсами Smart-бібліотеки достатньо підготовленими є близько 1/3 опитаних (32,8%), 38,4% респондентів потребують в цьому відношенні разової консультації, а 28,8% – потребують спеціального навчання. Щодо користування сервісами е-адміністрування, то близько чверті опитаних (25,6%) вказали, що є достатньо підготовленими, більше половини (54,0%) – що потребують разової консультації, 20,4% – що їм потрібне спеціальне навчання.

У справі оформлення бібліографічних списків достатньо підготовленими є 24,5% респондентів, 53,2% – потребують разової консультації, 22,3% – потребують спеціального навчання. Вочевидь, тут дався взнаки той факт, що серед опитаних переважали студенти молодших (1-го та 2-го курсів) бакалаврату (63%).

Щодо запиту на спеціальне навчання у розрізі окремих сервісів Smart-бібліотеки, найбільш вираженою є потреба у спеціальному навчанні користуванню англomовними ресурсами – 28,8% серед усіх опитаних. Дана потреба є дещо більш актуалізованою для студентів ДонДУУ, ніж для студентів ДонДУВС – 27,8% та 23,9% відповідно. 38,5% представників інших навчальних закладів м. Маріуполь вказали, що їм потрібне в цьому відношенні спеціальне навчання. Найактуальнішою дана послуга є для слухачів УТВ – 86,4% опитаних (при чому – з усього спектру вказаних послуг).

Що ж до потреби у спеціальному навчанні для користування сервісами е-адміністрування та для оформлення бібліографічних списків, то тут потреби, навпаки, – є актуалізованішими у студентів ДонДУВС, ніж у студентів ДонДУУ (20,4% та 16% відповідно та 22,2% та 19% відповідно). Якщо 30,8% респондентів з числа представників інших навчальних закладів потребують навчання користуванню сервісами е-адміністрування, то щодо оформлення бібліографічних списків кількість потребуючих в цій групі опитаних є вдвічі меншою.

Зазначимо, що в цілому, найбільш вираженими потреби у спеціальному навчанні за всіма запропонованими сервісами Smart-бібліотеки є саме у слухачів Університету третього віку; 2/3 з них більш-менш підготовленими вважають себе лише у користуванні електронними каталогами.

Висновки. Проведене опитування засвідчило, що для потенційних відвідувачів «Відкритого освітнього простору для студентів та громади (EduSpace)» м. Маріуполь, вельми значущими є його багатofункціональність та гнучкість – можливість поєднувати функції навчання (бібліотека, тренінгові кімнати), відпочинку (кафе) й активного дозвілля (тренажерні зали, спортивна зала, творчі студії). Респонденти бачать EduSpace як осередок всебічного особистісного розвитку. При цьому, поряд з фізичними характеристиками будівлі, її облаштуванням, для них особливо важливою є атмосфера локації – свобода, невимушеність, енергетика активізму, колаборації, практики самоорганізації (майже 60% опитаних готові працювати в EduSpace волонтерами). Що стосується доступності простору, то респонденти вбачають її в мінімізації часових обмежень в його діяльності (робота без вихідних, до пізнього вечора), в інформаційній доступності завдяки високотехнологічній інфраструктурі, а також – в умовах, створених для безбар'єрного пересування (ліфти, пандуси тощо). Учасники опитування продемонстрували високий рівень екологічної свідомості, переважна більшість з них (90% респондентів) схвалили використання енергозберігаючих технологій під час експлуатації будівлі та запровадження в діяльності EduSpace концепції Zero Waste офісу.

Проведене нами дослідження продемонструвало, що опитування потенційних користувачів відкритих освітніх просторів не лише дозволяють розробляти концепції таких просторів у відповідності до запитів користувачів, а й забезпечують партисипативність їх розбудови – залучення до процесу розробки нових публічних просторів сприяє формуванню у студентів відчуття причетності до створених публічних місць, до сприйняття їх як «своїх».

Список використаних джерел:

1. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). Київ: ТОВ “ЦС”, 2015. 32 с. URL: https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2018/10/04_2016_ESG_2015.pdf (дата звернення: 10.11.2021)
2. Братко М. Структура освітнього середовища вищого навчального закладу. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Сер. Педагогічні науки*. 2015. Вип. 135. С. 67–72. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/33687941.pdf> (дата звернення: 10.11.2021)
3. Цимбалару А. Освітній простір: сутність, структура і механізми створення. *Український педагогічний журнал*. 2016. №1. С. 41–50. URL: <http://uej.undip.org.ua/upload/iblock/311/311c4a2491b1cdb734b792dca919716e.pdf> (дата звернення 11.11.2021)
4. Плахотнюк С. Як організувати освітній простір у навчальних кабінетах початкових класів, щоб це була вже Нова українська школа URL: <https://www.pedrada.com.ua/article/2214-organizatsiya-osvtnogo-prostoru-novo-ukranksko-shkoli> (дата звернення 10.11.2021)
5. Кампус: відкритий студентський простір. URL: <http://urbanua.org/dosvid/zakordonna-pryklady/370> (дата звернення 11.11.2021)
6. Котуков О. Теоретичні засади формування публічного та публічно-політичного простору. *Ефективність державного управління: Зб. наук. праць*. 2015. Вип. 43. С. 65–73. URL: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/edu_43/fail/10.pdf (дата звернення 14.11.2021)
7. Грищенко М. Публічний простір міста як об’єкт соціологічного дослідження. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціологія*. 2016. Вип. 1. С. 31–38. URL: <http://www.visnyk.soc.univ.kiev.ua/index.php/soc/article/view/116/92> (дата звернення 14.11.2021)
8. Як досліджувати публічні простори в Україні: напрями і методи. Практичний посібник / Кушніренко О., Петренко-Лисак А., Шутюк О. Київ: ВАДЕКС, 2020. 38 с. URL: <https://ua.boell.org/sites/default/files/2020-07/Як%20досліджувати%20публічні%20простори%20в%20Україні.pdf> (дата звернення 11.11.2021)
9. Проєкт EduSpace. URL: <https://dsum.edu.ua/uk/eduspace-project> (дата звернення 10.11.2021)